

Ingekorven vleermuis in de grotten te Heers

Charlie Claesen, Natuurpunt,
Natuurpunt afdeling de Herk Heers,
Dreefstraat 17, B-3870 Heers.

De groeve van Vechmaal is reeds lange tijd een belangrijke overwinteringsplaats voor vleermuizen. Drie uiterst zeldzame soorten werden hier de afgelopen jaren waargenomen, nl. de Ingekorven vleermuis (tot winter 2001), de Meervleermuis en de Bechsteins' vleermuis. De Meervleermuis komt tijdens de zomer niet voor in de gemeente Heers. De Bechsteins' vleermuis is een bossoort. De Ingekorven vleermuis werd gekozen omdat ze foerageert in eerder open bossen en langsheen kleine landschapselementen. Dit landschap is nog steeds aanwezig en de inspanningen om de Ingekorven vleermuis weer jaarlijks te zien is dus wel de moeite waard.

De Ingekorven vleermuis staat immers symbool voor een kleinschalig agrarisch landschap met veel lijnvormige landschapselementen. Bovendien vormt ze zomerkolonies op zolders, die je o.a. vindt in kastelen, grote hoeves en kloosters. De soort kan dus ook gekoppeld worden aan het culturele erfgoed van de streek.

Verwezenlijkingen

Terreinacties

De terreinacties in de gemeente Heers spitsten zich voornamelijk toe op het verbeteren van de overwinteringsplaatsen in Vechmaal. De nodige fondsen werden gevonden bij het Europese project SOLABIO (Soorten en Landschappen als dragers voor Biodiversiteit) en de provincie Limburg, die een door Natuurpunt Beheer, het Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren en de gemeente Heers inge-

Figuur 1. Op het startbord van de wandeling in Heers wordt een Ingekorven vleermuis afgebeeld (foto: Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren).

diend project goedkeurde om de grotingangen van de mergelgroeves af te sluiten en bijkomend foerageergebied en lijnvormige verbindingen te creëren in het door Natuurpunt afdeling de Herk Heers beheerde natuurreserveaat 'De Waterkuil'. Dit project wordt in 2010 uitgevoerd.

Communicatie

De gemeente publiceerde een aantal artikels over de Ingekorven vleermuis in het gemeenteblad. Tijdens de Nacht van de Vleermuis wordt deze soort jaarlijks in de kijker gezet.

De Ingekorven vleermuis werd door het Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren mee opgenomen bij de uitwerking van de wandelkaarten. Op het startbord van de Greenspot Heks in Vechmaal wordt deze soort afgebeeld (zie figuur 1). Daarnaast organiseerde het Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren een vleermuis cursus in 2008. Tijdens deze cursus kregen de deelnemers uitleg over hoe deze soort herkend en geïnventariseerd wordt.

Wandelaars worden via een informatiebord over het leven van de Ingekorven vleermuis

geïnformeerd. In het kader van het geplande project in het natuurreservaat 'De Waterkuil' waar bijkomend foerageergebied voor de Ingekorven vleermuis zal worden gecreëerd, worden in 2010 alle inwoners van de gemeente Heers uitgenodigd op een geleide wandeling. Tijdens deze wandeling krijgen ze zowel informatie over de soort als over de geplande activiteiten en wordt het nodige draagvlak gecreëerd.

Monitoring

De fluctuaties in aantallen vleermuizen kunnen op twee manieren gevolgd worden. Enerzijds zijn er de wintertellingen in de winterverblijfplaatsen, waar dieren overwinteren. Anderzijds kan gezocht worden naar kraamkolonies op zolders van kastelen, oude hoeves of kloosters.

Tijdens de winter worden alle vleermuizen in de grotten van Vechmaal jaarlijks geteld door de Vleermuiswerkgroep van Natuurpunt Studie. In figuur 2 wordt een overzicht van het totaal aantal getelde dieren per onderzoekslocatie in Heers gegeven. Hieruit blijkt dat het totaal aantal dieren sinds de winter 2006/2007 daalt.

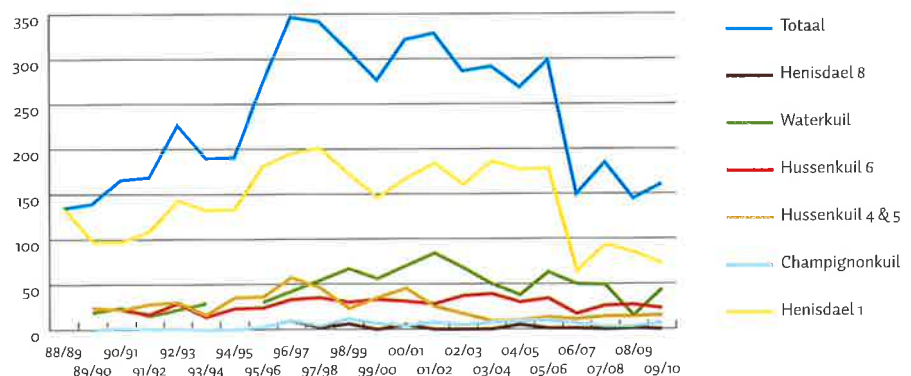
In 2007 maakte de Vleermuiswerkgroep in Heers (Inge Nevelsteen, Ghis Palmans, Charlie Claesen, Lydia Vanberghen, Leo Wouters) een kaart met de mogelijke kraamkolonies in de gemeenten (zie figuur 3). Een aantal van deze locaties werd in 2008 reeds bezocht, maar er werden nergens Ingekorven vleermuizen gevonden.

Kansen en knelpunten

Het creëren van een winterslaapverblijf waar

Foto: Inge Nevelsteen

Figuur 2. Het totaal aantal getelde vleermuizen tijdens de winter in de mergelgroeves van Heers (gegevens Vleermuizenwerkgroep, Natuurpunt Studie).

absolute rust heerst is van levensbelang voor alle soorten vleermuizen. Ingekorven vleermuizen zijn bovendien 'langslapers', die tot half mei in winterslaap kunnen blijven. Hierdoor zijn ze heel wat kwetsbaarder dan andere soorten omdat de kans op verstoring tijdens hun winterslaap toeneemt.

Het afsluiten van de Waterkuil zou slechts de aanzet moeten zijn om het hele complex van de groeven van Henisdael te vrijwaren van verstoring. Volledig afsluiten met muren en poorten is de enige garantie. Het knelpunt is dat de groeven (en de ingangen) privé-eigendom zijn. Het hangt dus volledig van de goodwill van de eigenaar af of deze actie uitgevoerd kan worden.

Een andere bedreiging is de bovengrond van Henisdael 1, een van de grotten waar vleermuizen overwinteren, die onderhevig is aan intensieve akkerbouw. De zware landbouwmachines vormen een bedreiging voor de stabiliteit van de groeve.

Conclusies

De gemeente nam samen met de plaatselijke Natuurpunt-afdeling en het Regionale Landschap Haspengouw en Voeren de nodige stappen om de overwinterende populatie in Heers

te beschermen. Natuurpunt nam ook al enkele maatregelen om het omliggende leefgebied te verbeteren. Inzake verbetering van het foerageergebied moet echter nog heel wat werk verricht worden. Het geplande Grote Landschappelijke Eenheden/Leaderproject van het Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren – waarin o.a. de provinciale natuurverbinding 41 opgenomen is – kan een eerste aanzet zijn.

De overtuiging om de Ingekorven vleermuis opnieuw in Heers als wintergast te mogen ontmoeten, bestaat nog steeds. Recent onderzoek met gezenderde vleermuizen wijst uit dat dieren meer dan veertig kilometer van hun zomerverblijfplaats op zoek gaan naar geschikte jachtterreinen en slaapplekken (Regelinck, 2008). De dichtsbijzijnde gekende kolonie bevindt zich momenteel in de Voerstreek. Een haalbare kaart dus.

Dankwoord

Onze dank gaat uit naar Ghis Palmans (voorzitter Vleermuiswerkgroep Limburg – Natuurpunt) voor het ter beschikking stellen van zijn jarenlange kennis en ervaring van het gebied. Verder danken we Inge Nevelsteen (Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren) en Esther Castermans (Natuurpunt Beheer) voor

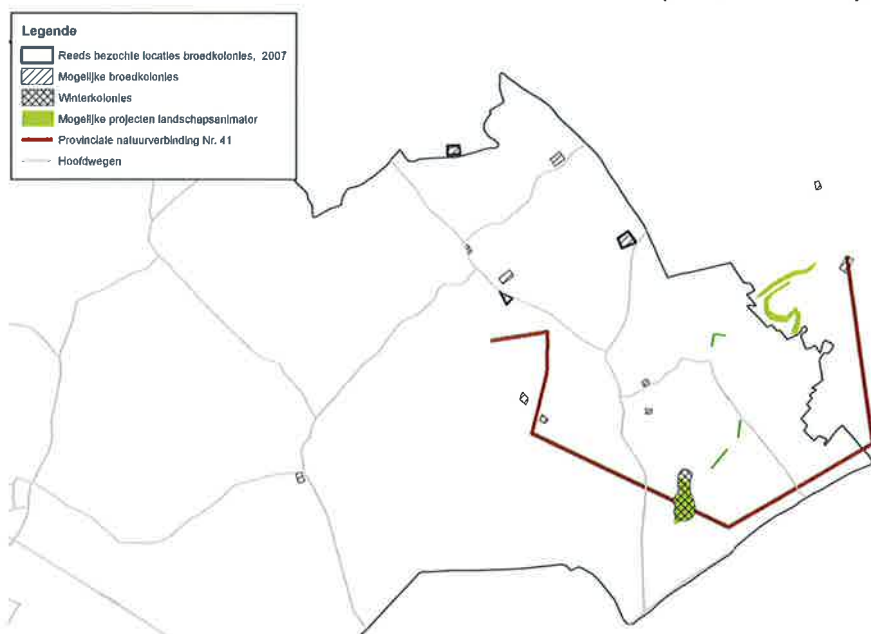
de coördinatie van het inrichtingsproject 'De Waterkuil' en de contacten met alle betrokkenen en ook de plaatselijke werkgroep (Lydia Vanberghen, Leo Wouters) voor hun constructieve commentaren.

Referentie

REGELINCK, J. & J.J.A. DEKKER, 2008. De Ingekorven vleermuis in het Noord-Brabantse landschap. Onderzoek naar verspreiding en landschapsgebruik. Rapportnummer: RA0801-01, Regelinck Ecologisch onderzoek, Rheden, 34 pp.

Summary

The municipality of Heers adopted the Geoffroy's bat (*Myotis emarginatus*). These bats overwinter in the local marl quarry at Vechmaal. In summer they form breeding colonies in lofts of old farms, abbeys or castles. The last couple of years no Geoffroy's bats have been found in Heers. To better protect this species as well as other bat species, the quarries will be closed by gates, so bats can hibernate without disturbance. In the reserve 'De Waterkuil' of Natuurpunt, new foraging areas will be created. The species is also the narrator on walking maps and billboards.

Figuur 3. Plaatsen in Heers waar kraamkolonies van de Ingekorven vleermuis gevonden kunnen worden. Een aantal van deze locaties werd in 2007 gecontroleerd, maar er werden geen Ingekorven vleermuizen gevonden (bron: Vleermuiswerkgroep Heers).